

Pripomienky Ligy za ľudské práva k návrhu novely zákona č. 480/2002 Z. z. o azyle a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov

V Bratislave dňa 8. 11. 2021

1. K čl. I, k bodu 7, k navrhovanému novému zneniu § 4 ods. 3 písm. a) (ZÁSADNÁ PRIPOMIENKA)

Navrhujeme ustanovenie § 4 ods. 3 písm. a) zákona o azyle nechať v pôvodnom znení.

Odôvodnenie: Nestotožňujeme sa s návrhom, podľa ktorého sa má predĺžiť lehota, po uplynutí ktorej sa má žiadateľ umiestnený v prijímacom centre umiestniť v záchytnom tábore, a to z pôvodných siedmich dní od vyplnenia dotazníka na 28 dní od začatia konania. Okrem iného sa tým výrazne predlžuje doba, po uplynutí ktorej je žiadateľovi o azyl umožnený vstup na územie Slovenskej republiky. V Osobitnej časti Dôvodovej správy sa uvádza, že navrhovaná zmena je v súlade s čl. 43 ods. 2 smernice Európskeho parlamentu a Rady 2013/32/EÚ. Citované ustanovenie smernice síce stanovuje, aby členské štáty v prípade, že neprijmú rozhodnutie o žiadosti o udelenie medzinárodnej ochrany do štyroch týždňov, umožnili po uplynutí tejto lehoty vstup žiadateľov na svoje územie. V súlade s transpozičnou zásadou na zachovanie priaznivejšej právnej úpravy podľa čl. 5 smernice Európskeho parlamentu a Rady 2013/32/EÚ však navrhujeme aby nedošlo k predĺženiu k tejto lehote a žiadatelia boli premiestnení z prijímacieho centra do záchytného tábora už po uplynutí siedmich dní od vyplnenia dotazníka.

Kľúčový rozdiel medzi prijímacími centrami a záchytnými táborami spočíva v tom, že žiadatelia o azyl umiestnení v záchytných táboroch sa môžu po absolvovaní vstupného pohovoru a vstupnej lekárskej prehliadky a na základe platnej krátkodobej alebo dlhodobej priepustky legálne pohybovať po území SR. Oproti tomu, v prijímacom centre panuje tzv. zatvorený režim a žiadatelia v nich umiestnení sú obmedzení v slobodnom pohybe.

Akékoľvek pozbavenie osobnej slobody musí spĺňať test proporcionality. Okrem zákonného základu je v demokratickej spoločnosti potrebné, aby bol tento zásah do základného práva vhodný a nevyhnutný. Umiestňovanie žiadateľov do prijímacích centier a tým pozbavenie ich slobody sleduje legitímny cieľ štátu, ktorým je kontrola osôb na svojom území. Ako náhle však žiadateľ vyplnil dotazník a uviedol svoje identifikačné údaje, prípadne preukázal svoju totožnosť, jeho ďalšie obmedzovanie na slobode, resp. oddaľovanie možnosti legálne sa pohybovať po území SR nie je nevyhnutné, a teda ani primerané. Nad rámec toho dodávame, že predĺžením lehoty v rámci ktorej budú žiadatelia premiestnení z prijímacieho centra do záchytného tábora sa úmerne predlžuje aj doba v rámci ktorej môžu žiadatelia navštevovať kurzy slovenského jazyka a kurzy zamerané na kultúrnu orientáciu. Pre úspešnú integráciu žiadateľov je však kľúčové začať s integračnými aktivitami v čo najkratšej dobe od ich príchodu na Slovensko.

Na základe vyššie uvedeného máme za to, že predĺženie lehoty v rámci ktorej by žiadatelia boli premiestnení z prijímacieho centra do záchytného tábora je neprimeraným zásahom do ich garantovaného práva na slobodu a v súlade s transpozičnou zásadou zachovania priaznivejšej právnej úpravy navrhujeme zachovať pôvodného znie ustanovenia § 4 ods. 3 písm. a) zákona o azyle.

Alternatívne navrhujeme nasledovné znenie ustanovenie § 4 ods. 3 písm. a):

(3) Ministerstvo môže z humanitných dôvodov skončiť umiestnenie žiadateľa podľa § 3 ods. 2 písm. c) v prijímacom centre a umiestni žiadateľa do záchytného tábora. Ministerstvo skončí umiestnenie žiadateľa podľa § 3 ods. 2 písm. c) v prijímacom centre a umiestni ho do záchytného tábora, ak

a) nerozhodne o jeho žiadosti o udelenie azylu do siedmich dní od vyplnenia dotazníka alebo 28 dní od začatia konania alebo

Navrhujeme teda zachovanie pôvodnej sedemdňovej lehoty od vyplnenia dotazníka a zároveň doplnenie ustanovenia o zákonodarcom navrhovanú lehotu 28 dní od začatia konania, v rámci ktorých má byť žiadateľ premiestnený z prijímacieho centra do záchytného tábora. Uvedené navrhujeme z toho dôvodu, že súčasné znenie zákona neupravuje lehotu, v rámci ktorej má poverený zamestnanec vykonať vstupný pohovor so žiadateľom a poskytnuté údaje zaznamenať do príslušného dotazníka. Žiadatelia sa tak ocitajú v právnej neistote a ustanovenie 28 dňovej lehoty od začiatku konania, nezávislej na tom, kedy bol vykonaný vstupný pohovor so žiadateľom, by túto neistotu žiadateľov aspoň čiastočne eliminoval.

2. K čl. I, bodu 9, 10, 12, 13, 14, 24 a 25 k navrhovanému novému zneniu § 9, § 13 ods. 1, § 13c ods. 1 a § 20 ods. 4 (ZÁSADNÁ PRIPOMIENKA)

Navrhujeme tieto body z návrhu vypustiť.

Odôvodnenie: Navrhované znenie predmetných ustanovení upravuje hierarchiu statusov ochrany udeľovaných/poskytovaných cudzincom v Slovenskej republike podľa tohto zákona. Jedná sa najmä o uprednostnenie posudzovania a poskytovania doplnkovej ochrany z dôvodu vážneho bezprávia pred udeľovaním azylu na účel zlúčenia rodiny, ale aj pred udeľovaním azylu z humanitných dôvodov.

Navrhovanú zmenu hierarchie statusov odmietame a trváme na zachovaní aktuálneho znenia dotknutých ustanovení zákona. Hierarchia statusov ochrany udeľovaných poskytovaných na Slovensku by mala byť v prvom rade daná **rozsahom práv, ktoré danej osobe podľa statusu prislúchajú** a nie skutočnosťou, či je daná ochrana poskytovaná na Slovensku podľa medzinárodného práva alebo sa jedná o tzv. národný status. Navrhovanú zmenu považujeme za nesystémovú a v úplnom rozpore s logikou, ktorú zákonodarca sledoval pri tvorbe iných zákonov, ktoré so zákonom o azyle úzko súvisia, najmä so zákonom č. 404/2011 Z. z. o pobyte cudzincov a o zmene a doplnení niektorých zákonov (ďalej len

“zákon o pobyte cudzincov”). Prípady by sme radi ilustrovali na konkrétnom prípade. Jednotlivé “druhy” pobytov sú v zákone o pobyte cudzincov radené podľa rozsahu práv, ktoré osobám s udeleným typom pobytu prislúchajú. O tom svedčí napríklad § 35 písm. f) zákona o pobyte cudzincov, podľa ktorého prechodný pobyt (ako hierarchicky nižší druh pobytu) zanikne ak štátny príslušník tretej krajiny získal iný pobyt podľa tohto zákona, napríklad trvalý pobyt, s ktorým sa spája širší okruh práv. Podľa navrhovanej zmeny by mala mať prednosť doplnková ochrana z dôvodu vážneho bezprávia pred azylom za účelom zlúčenia rodiny alebo azylu z humanitných dôvodov. To je však v logickom rozpore so zákonom o pobyte cudzincov, keďže osobám s doplnkovou ochranou je udeľovaný prechodný pobyt a azylantom pobyt trvalý. Medzi oboma pobytmi je ale kvalitatívny rozdiel v rozsahu práv, ktoré sa s nimi spájajú (napríklad v prístupe k zdravotnej starostlivosti alebo splneniu podmienok pre získanie štátneho občianstva) a prechodný pobyt je v hierarchii nižšie ako trvalý pobyt. Na rozdiel od toho má byť ale doplnková ochrana postavená “vyššie” ako azyl za účelom zlúčenia rodiny alebo azyl z humanitných dôvodov.

Nad rámec toho považujeme navrhovanú zmenu hierarchie statusu v zjavnom rozpore s princípom zachovania celistvosti rodiny zakotvenom v smernici Európskeho parlamentu a Rady č. 2011/95/EÚ:

Podľa bodu 36 Preambule smernice č. 2011/95/EÚ: *Rodinní príslušníci sú už len z dôvodu svojho vzťahu k utečencovi obvykle zraniteľní, čo sa týka činov prenasledovania, takým spôsobom, ktorý by mohol byť základom pre postavenie utečenca.*

Podľa čl. 23 smernice č. 2011/95/EÚ:

1. Členské štáty zaistia, aby sa zachovala celistvosť rodiny.
2. Členské štáty zaistia, aby rodinní príslušníci osoby s postavením medzinárodnej ochrany, ktorí nie sú jednotlivo oprávnení na takúto ochranu, boli oprávnení požadovať výhody uvedené v článkoch 24 až 35 v súlade s vnútroštátnymi postupmi, pokiaľ je to zlučiteľné s ich osobným právnym postavením rodinného príslušníka.

Z uvedeného vyplýva, že v záujme zachovania celistvosti rodiny majú byť rodinní príslušníci osoby s postavením medzinárodnej ochrany oprávnení požadovať rovnaké výhody ako osoba s postavením medzinárodnej ochrany. Medzi tieto výhody patrí napríklad rovnaký prístup k zamestnaniu, vzdelaniu, zdravotnej starostlivosti alebo právo na získanie rovnakého povolenia na pobyt. V prípade navrhovanej zmeny hierarchie statusov ochrany udeľovanej/poskytovanej na území SR, však môže byť tento princíp zachovania celistvosti rodiny porušený. U rodinných príslušníkov osoby s udeleným azylom bude najskôr posudzované, či nie sú oprávnení na poskytnutie doplnkovej ochrany z dôvodu vážneho bezprávia v krajine ich pôvodu, až následne bude ministerstvo skúmať dôvody na udelenie azylu pre zlúčenie rodiny. V prípade, že by im bola však doplnková ochrana poskytnutá, ako už bolo spomenuté vyššie, rozsah práv, ktoré tento typ medzinárodnej ochrany poskytuje, nie je rovnaký ako v prípade azylu, ale je menší. V záujme ochrany práva na rodinný a

súkromný život je však potrebné, aby mali jednotliví rodinní príslušníci rovnaké právne postavenie a nežili tak v neustálej neistote, že môže dôjsť k ich odlúčeniu.

Rovnako nesúhlasíme ani so zaradením azylu z humanitných dôvodov na pomyselnú poslednú úroveň statusov ochrany udeľovaných na Slovensku. Udelenie azylu z humanitných dôvodov podľa § 9 je zvrchovaným právom Slovenskej republiky a nepovažujeme za účelné akokoľvek limitovať toto právo štátu a podmieňovať udelenie tohto azylu skúmaním, či daný žiadateľ najskôr nespĺňa podmienky pre poskytnutie doplnkovej ochrany podľa § 13a, udelenie azylu na účel zlúčenia rodiny podľa § 10 alebo poskytnutia doplnkovej ochrany na účel zlúčenia rodiny podľa § 13b. Súčasná úprava §9 zákona o azyle podľa nás správne uprednostňuje azyl podľa §8 a ostatné ponecháva na správnu úvahu ministerstva.

3. K čl. I, k bodu 11, k ustanoveniu § 13 ods. 5 (ZÁSADNÁ PRIPOMIENKA)

Navrhujeme ustanovenie § 13 ods. 5 písm. a) vypustiť.

Odôvodnenie: Ustanovenie, podľa ktorého Ministerstvo neudelí azyl podľa § 10 aj vtedy ak žiadateľa možno považovať za nebezpečného pre bezpečnosť Slovenskej republiky považujeme za vágne a v kontexte § 19a ods. 10 navrhovanej novely zákona aj nadbytočné. V súlade s ustanovením § 19a ods. 10 navrhovanej novely zákona o azyle má Ministerstvo povinnosť vyžiadať si na posúdenie žiadosti o udelenie azylu žiadateľa staršieho ako 14 rokov stanovisko Slovenskej informačnej služby a Vojenského spravodajstva, ktoré svoje stanovisko obsahujúce súhlas alebo nesúhlas s udelením azylu alebo s poskytnutím doplnkovej ochrany zašlú ministerstvu do 20 dní od doručenia žiadosti o stanovisko. V tomto stanovisku sa posudzuje nebezpečnosť žiadateľa pre bezpečnosť Slovenskej republiky. Považujeme preto za nelogické, aby malo Ministerstvo aj v prípade súhlasných stanovísk Slovenskej informačnej služby a Vojenského spravodajstva možnosť neudelieť azyl podľa § 13 ods. 5 písm. a). Z ustanovenia nie je zrejmé, na základe akých zdrojov informácií, by mohlo Ministerstvo nadobudnúť odôvodnený postoj, že žiadateľ je nebezpečný pre bezpečnosť Slovenskej republiky, pokiaľ nebude vychádzať zo stanovísk Slovenskej informačnej služby a Vojenského spravodajstva.

4. K čl. I, k bodu 34, k § 23 ods. 6 (ZÁSADNÁ PRIPOMIENKA)

Navrhujeme nasledovné znenie ustanovenie § 23 ods. 6:

(6) Žiadateľ nesmie vstupovať do pracovnoprávneho vzťahu alebo obdobného pracovného vzťahu ani podnikať; žiadateľ je však oprávnený vstupovať do pracovnoprávneho vzťahu po *dvoch mesiacoch* od začatia konania.

Odôvodnenie: Oceňujeme návrh zákonodarcu na skrátenie doby, počas ktorých nemajú žiadatelia o azyl prístup na trh práce zo súčasných deväť mesiacov od začatia konania na šesť mesiacov od začatia konania. Máme však za to, že navrhované skrátenie nie je

dostatočné a žiadateľom o azyl by mal byť umožnený prístup na trh už po dvoch mesiacoch od začiatku konania. Uvedenú lehotu navrhujeme s ohľadom na ustanovenie § 12 ods. 3 zákona o azyle, ktorý umožňuje Ministerstvu, resp. Migračnému úradu Ministerstva vnútra SR (ďalej len "MÚ MV SR") zamietnuť žiadosť o udelenie azylu do 60 dní, ak ide o zjavne neopodstatnenú žiadosť. Táto lehota slúži MÚ MV SR na vyselektovanie žiadostí, ktoré sú zjavne neopodstatnené, účelové, irelevantné alebo ak žiadatelia predstavujú nebezpečenstvo pre spoločnosť alebo bezpečnosť SR. Ak žiadosť nie je zamietnutá v lehote 60 dní od začatia konania, existuje väčší predpoklad, že konanie skončí udelením niektorej formy medzinárodnej ochrany, na ktoré bude nadväzovať integrácia do spoločnosti.

Neprimerane dlhá doba pre vstup na pracovný trh stavia žiadateľov do postavenia pasívnych prijímateľov služieb, bez možnosti zabezpečiť si vlastnou prácou finančné prostriedky, a obmedzených možností seberealizácie. V tomto smere by sme radi poukázali aj na výskumnú štúdiu s názvom "Integrácia utečencov na trh práce na Slovensku" vypracovanú Ligou za ľudské práva v rámci projektu "Podpora utečencov v ich integrácii na pracovný trh", podporeného vládou Spojených štátov amerických. Ako vyplýva z tejto štúdie, čím skôr je umožnené žiadateľom o azyl vstúpiť na trh práce, tým sú z dlhodobého hľadiska lepšie ich integračné vyhliadky. OECD taktiež uvádza, že dlhodobá nemožnosť zamestnania sa u žiadateľov o azyl môže viesť k znehodnoteniu ich zručností, skúseností a výsledné medzery v ich pracovnej histórii v hostiteľskej krajine môžu mať neskôr vážne následky. Pozitívny vplyv zamestnania už počas azylového konania vníma aj samotný MÚ MV SR, podľa ktorého: „Ukazuje sa, že tí z nich, ktorí si našli prácu ešte počas azylového konania, sú v prípade udelenia medzinárodnej ochrany v integrácii zreteľne úspešnejší. Majú vybudované návyky, pravidelný denný režim a sú jazykovo zdatnejší.“

Alternatívne navrhujeme skrátenie lehoty pre prístup na trh práce z deviatich mesiacov na tri mesiace od začiatku konania. Uvedené navrhujeme s odkazom na podmienky vstupu žiadateľov o azyl na pracovný trh v jednotlivých členských štátoch EÚ, kde viaceré štáty uplatňujú práve lehotu troch mesiacov. Máme za to, že práve vďaka zníženiu tejto lehoty aspoň na tri mesiace od začiatku konania spolu s navrhovaným sformalizovaním služieb sociálneho poradenstva a psychologického poradenstva a kurzu kultúrnej orientácie pre žiadateľov, dôjde k výraznému uľahčeniu následnej integrácie azylantov a cudzincov, ktorým sa poskytla doplnková ochrana a nadobudnutiu ich sebestačnosti a nezávislosti v spoločnosti.

Rovnako navrhujeme vypustiť z ustanovenia § 23 ods. 6 písmená a) a b), ktoré podmieňovali trvanie oprávnenia vstupovať do pracovnoprávneho vzťahu priznaním odkladného účinku správnej žaloby proti rozhodnutiu MÚ MV SR, resp. kasačnej sťažnosti proti rozhodnutiu správneho súdu, ktoré sa týkalo správnej žaloby proti rozhodnutiu ministerstva.

Súčasný znenie ustanovenia vytvára možnosť, kedy sa oprávnenie na zamestnanie, ktoré už žiadateľ nadobudol, prerušuje v prípadoch, kedy podanie opravného prostriedku nemá automaticky odkladný účinok a súd rozhodne o jeho nepriznaní. Ak potom niektorý zo sústavy správnych súdov rozhodne v prospech žiadateľa o azyl a rozhodnutie MÚ MV SR

zruší a vec mu vráti na nové konanie a rozhodnutie, obnoví sa žiadateľovi o azyl oprávnenie pracovať. Táto diskontinuita v oprávnení pracovať vedie k tomu, že v praxi potom môžu nastať situácie, kedy žiadateľ o azyl zbytočne príde o zamestnanie alebo sa dostane do situácie nelegálneho zamestnávania, z nevedomosti na strane zamestnávateľa a/alebo aj samotného žiadateľa o azyl. Navrhujeme teda, aby žiadatelia, ktorí získali oprávnenie vstupovať na trh práce mohli požívať toto oprávnenie až do skončenia postavenia ich osoby ako žiadateľa o medzinárodnú ochranu, teda až do konečného rozhodnutia v azylovom konaní alebo konaní o poskytnutí doplnkovej ochrany. Vyššie uvedené navrhujeme z dôvodu právnej istoty jednak žiadateľov, ale aj ich prípadných zamestnávateľov. Je potrebné, aby bol vznik a zánik oprávnenia pracovať viazaný na zreteľné momenty v konaní, aby sa účastníci pracovného vzťahu vedeli zariadiť, tak aby nedochádzalo k zbytočnému skončeniu pracovného pomeru alebo nelegálnemu zamestnávaniu.

5. K čl. I, k bodu 43 a 54, k navrhovanému zneniu § 28 (ZÁSADNÁ PRIPOMIENKA)

Navrhujeme nasledovné znenie ustanovenia § 28:

PRVOTNÁ INTEGRÁCIA

§ 28

(1) Cieľom prvej integrácie je začlenenie azylantov a cudzincov, ktorým sa poskytla doplnková ochrana, do spoločnosti, najmä získanie vhodného ubytovania, zamestnania a ovládania slovenského jazyka.

(2) Ministerstvo poskytne azylantovi alebo cudzincovi, ktorému sa poskytla doplnková ochrana, na základe jeho písomnej žiadosti, ktorej vzor je uvedený v prílohe č. 2b, jednorazový príspevok vo výške 3-násobku sumy životného minima pre jednu plnoletú fyzickú osobu podľa osobitného predpisu; tomu istému cudzincovi možno na území Slovenskej republiky poskytnúť takýto príspevok iba jedenkrát.

(3) Ministerstvo zabezpečí kurz základov slovenského jazyka azylantovi a cudzincovi, ktorému sa poskytla doplnková ochrana na *akreditovanej vzdelávacej inštitúcii*. *Konkrétny rozsah, obsah a formu kurzu základov slovenského jazyka budú stanovené vykonávacím predpisom, ktorý vydá Ministerstvo.*

(4) Ministerstvo zabezpečí azylantovi alebo cudzincovi, ktorému sa poskytla doplnková ochrana, na základe jeho písomnej žiadosti, ktorej vzor je uvedený v prílohe č. 2c, poskytnutie integračného príspevku vo výške 1,5-násobku sumy životného minima podľa osobitného predpisu po dobu 6 po sebe nasledujúcich mesiacov od doručenia žiadosti ministerstvu. Písomná žiadosť podľa prvej vety sa môže podať na ministerstve najneskôr do 30 dní od udelenia azylu alebo poskytnutia doplnkovej ochrany; ak sa žiadosť podá po uplynutí tejto lehoty, integračný príspevok podľa prvej vety sa neposkytne. Tomu istému cudzincovi možno na území Slovenskej republiky poskytnúť takýto príspevok iba jedenkrát, a to po prvom udelení azylu alebo poskytnutí doplnkovej ochrany. *Ministerstvo môže z*

dôvodov hodných osobitného zreteľa odpustiť zmeškanie lehoty na podanie žiadosti o poskytnutie integračného príspevku.

(5) Ministerstvo zabezpečí pre azylanta a cudzinca, ktorému sa poskytla doplnková ochrana, sociálne poradenstvo, psychologické poradenstvo a kurz kultúrnej orientácie na základe jeho individuálnych potrieb spravidla po dobu 12 mesiacov od udelenia azylu alebo poskytnutia doplnkovej ochrany. *Konkrétny rozsah a formu sociálneho poradenstva, psychologického poradenstva a kurzu kultúrnej orientácie a spôsob posudzovania individuálnych potrieb budú stanovené vykonávacím predpisom, ktorý vydá Ministerstvo.*

(6) Ministerstvo môže azylanta alebo cudzinca, ktorému sa poskytla doplnková ochrana, na základe jeho písomnej žiadosti ubytovať v integračnom stredisku, kde je povinný primerane uhrádzať výdavky spojené s jeho pobytom.

Odôvodnenie:

Ad § 28 ods. 3

Pozitívne hodnotíme a podporujeme rozšírenie integračných aktivít, vrátane kurzov slovenského jazyka aj na cudzincov, ktorým bola poskytnutá doplnková ochrana. Navrhované znenie ustanovenia § 28 ods. 3 však považujeme za príliš nejednoznačne formulované.

Ovládanie miestneho jazyka, je kľúčovou zručnosťou pre úspešnú integráciu osôb s medzinárodnou ochranou do spoločnosti, zžitie sa s miestnym obyvateľstvom, pochopenie kultúry. Nedostatočné ovládanie jazyka má negatívny vplyv aj na možnosť oboznámenia sa a poznania svojich práv a možnosť komunikácie s úradmi, na ktorých si osoba bez znalosti jazyka alebo prítomnosti tlmočníka nie je schopná sama vybaviť potrebné veci. V neposlednom rade, neznalosť slovenského jazyka, alebo jeho ovládanie len na základnej úrovni limituje azylantov a cudzincov s doplnkovou ochranou aj pri výbere zamestnania. Častokrát sú tieto osoby nútené v záujme zabezpečenia si základných životných potrieb prijať pracovnú pozíciu, ktorá nezodpovedá jej kvalifikácii, či odborným zručnostiam a skúsenostiam. Ako vyplýva aj z výskumnej štúdie "Integrácia utečencov na trh práce na Slovensku: "Ovládanie slovenského jazyka je kľúčovým predpokladom pre plnohodnotnú integráciu osôb s medzinárodnou ochranou nielen na pracovnom trhu, ale všeobecne do spoločnosti na Slovensku."

Dôležitosť jazykového vzdelávania bola formálne uznaná aj v Integračnej politike SR, ako však vyplýva zo zistení výskumnej štúdie, v rámci SR "nie je zabezpečená kontinuita jazykového vzdelávania pre osoby s udelenou medzinárodnou ochranou, jazykové vzdelávanie nie je systémové, inštitucionalizované a ani dostatočne intenzívne, ako by si to náročnosť zvládnutia jazyka, akým je slovenčina, vyžadovala. Úroveň pokroku u osôb s udelenou medzinárodnou ochranou nie je nijako preverovaná a ani certifikovaná." Napriek snahám zákonodarcu však máme za to, že navrhované znenie ustanovenia § 28 ods. 3 neprinesenie žiaduce zásadné systémové zmeny v jazykovom vzdelávaní azylantov a cudzincov, ktorým bola poskytnutá doplnková ochrana, a to najmä z dôvodu vágnosti tohto

ustanovenia. Je žiaduce aby bola výučba slovenského jazyka pre azylantov a cudzincov s poskytnutou doplnkovou ochranou zabezpečená v akreditovaných vzdelávacích inštitúciách, na intenzívnej báze, a na všetkých úrovniach v zmysle Spoločného európskeho referenčného rámca (t.j. A1-C2). Navrhujeme preto, aby zákonodarcu zaviazalo Ministerstvo vydaním vykonávacieho predpisu, v ktorom budú bližšie špecifikované podmienky za akých bude kurz základov slovenského jazyka pre tieto osoby poskytovaný. Rovnako navrhujeme zakotviť na zákonnej úrovni, že tieto kurzy budú poskytované výlučne akreditovanými vzdelávacími inštitúciami, aby sa zaistil minimálny štandard poskytovaného jazykového vzdelávania.

Ad § 28 ods. 4

Za navrhované znenie ustanovenia § 28 ods. 4 zákona navrhujeme vložiť vetu: *Ministerstvo môže z dôvodov hodných osobitného zreteľa odpustiť zmeškanie lehoty na podanie žiadosti o poskytnutie integračného príspevku*. Doplnením predmetného ustanovenia o túto vetu budú chránení najmä tí azylanti a cudzinci s poskytnutou doplnkovou ochranou, ktorí nestihnú z vážnych zdravotných alebo rodinných dôvodov podať žiadosť o priznanie integračného príspevku v rámci navrhovanej 30 dňovej lehoty. Túto lehotu považujeme za krátku, najmä v kontexte množstva administratívnych úkonov, ktoré cudzinci po udelení azylu alebo poskytnutí doplnkovej ochrany nútení vykonať. Zdôrazňujeme, že v prípade jednorazového príspevku žiadna lehota na podanie žiadosti stanovená nie je. Rozumieme, že cieľom zákonodarcu je vylúčenie situácií, kedy by si azylanti alebo cudzinci, ktorým sa poskytla doplnková ochrana žiadali o integračný príspevok až niekoľko mesiacov, či rokov po udelení medzinárodnej ochrany, podľa toho, ako to vyhovuje ich aktuálnej ekonomickej situácii. Nepovažujeme však za účelné aby bolo poskytnutie tohto príspevku odopreté aj tým azylantom a cudzincom s doplnkovou ochranou, ktorí nemohli z vážnych dôvodov podať žiadosť o príspevok včas.

Ad § 28 ods. 5

Pozitívne vnímame ustanovenie zabezpečenia sociálneho poradenstva, psychologického poradenstva a kurzu kultúrnej orientácie pre azylantov a cudzincov, ktorým sa poskytla doplnková ochrana, na základe ich individuálnych potrieb. Navrhované znenie ustanovenia § 28 ods. 5 však považujeme za príliš vágne, najmä z toho dôvodu, že zabezpečenie sociálneho poradenstva, psychologického poradenstva a kurzu kultúrnej orientácie má byť podmienené individuálnymi potrebami azylantov a cudzincov, ktorým bola poskytnutá doplnková ochrana. Pojem "spravidla" rovnako vzbudzuje neistotu ohľadom toho, ako dlho budú uvedené služby poskytované. Z tohto dôvodu preto navrhujeme, aby zákonodarcovia zaviazali Ministerstvo vydaním vykonávacieho predpisu, v ktorom budú bližšie špecifikovaný spôsob akým budú posudzované individuálne potreby azylantov a cudzincov, ktorým bola poskytnutá doplnková ochrana, pre účely následného zabezpečenia sociálneho poradenstva, psychologického poradenstva a kurzu kultúrnej orientácie. Rovnako by v tomto vykonávacom predpise malo Ministerstvo stanoviť rozsah a formu poskytovania uvedených služieb. Cieľom vykonávacieho predpisu by mala byť, objasnenie toho, na čo konkrétne majú azylanti a cudzinci s poskytnutou doplnkovou ochranou právny nárok.

Ad výška jednorazového a integračného príspevku

Oceňujeme navýšenie jednorazového príspevku z pôvodného 1,5 násobku sumy životného minima na 3-násobok sumy životného minima pre jednu plnoletú fyzickú osobu, ako aj rozšírenie tohto príspevku pre cudzincov, ktorým bola udelená doplnková ochrana. Pozitívne vnímame rovnako aj ustanovenie integračného príspevku poskytovaného azylantom a cudzincom, ktorým bola poskytnutá doplnková ochrana vo výške 1,5-násobku sumy životného minima po dobu 6 po sebe nasledujúcich mesiacov od doručenia žiadosti. Napriek tomu však považujeme výšku oboch príspevkov za neprimerane nízku. U azylantov a cudzincov, ktorým sa poskytla doplnková ochrana sa vo väčšine prípadov o jedná osoby, ktoré prichádzajú na Slovensko bez toho aby tu mali akékoľvek zázemie. Zo začiatku nemajú žiadne alebo len veľmi obmedzené sociálne väzby, ktoré by im pomohli vymaniť sa z náročnej situácie. Tieto osoby sú po udelení medzinárodnej ochrany nútené budovať svoj nový život úplne od základov a je bežné z dôvodu chýbajúcich sociálnych kontaktov, nedostatočného ovládania slovenského jazyka a neuznania ich dosiahnutého vzdelania zo strany Slovenska musia prijať pracovnú pozíciu, ktorá nezodpovedá ich kvalifikácii. Okrem toho, ministerstvo neposkytuje integračné byty pre azylantov a cudzincov, ktorým sa poskytla doplnková ochrana, a títo si preto musia častokrát prenajímať bývanie od súkromných vlastníkov. Výška integračného príspevku však nedosahuje ani cenu mesačného nájmu jednoizbového bytu vo väčšine krajských miest Slovenska. Bývanie v menších mestách a obciach taktiež nie je pre azylantov a cudzincov, ktorým sa poskytla doplnková ochrana výhodné, keďže šance na získanie zamestnania sú podstatne nižšie ako v mestách ako je Bratislava, Trnava alebo Košice. Navrhujeme teda zvýšenie oboch príspevkov na úroveň, ktorá im zabezpečí pokrytie aspoň základných životných potrieb a bývania, a uľahčí im tak ich integráciu do spoločnosti a získanie finančnej nezávislosti.

6. K čl. I., k bodu 48, k navrhovanému zneniu ustanovenia §46a ods. 3 (ZÁSADNÁ PRIPOMIENKA)

Ustanovenie § 46a ods. 3 navrhujeme ponechať v pôvodnom znení.

Odôvodnenie:

Navrhované znenie ustanovenia § 46a ods. 3 okrem iného vypúšťa odkaz na § 4 ods. 1 zákona upravujúci povinnosť povereného zamestnanca vykonať so žiadateľom po podaní vyhlásenia vstupný pohovor. V praxi by táto zmena znamenala, že v rámci konania o odvádzaní cudzinca do iného štátu by sa osobný pohovor nevykonával. Zákonodarca v osobitnej časti Dôvodovej správy uviedol, že vykonanie osobného pohovoru už v týchto prípadoch nie je potrebné, pretože "v prípade konania o odovzdaní do iného štátu ide o cudzincov, v prípade ktorých už bol určený štát zodpovedný za posúdenie žiadosti o udelenie azylu" a "jedná sa len o proces vzatia cudzinca späť do zodpovedného štátu".

S týmto návrhom za žiadnych okolností nesúhlasíme, keďže okrem iného by to bolo v rozpore s nariadením Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) č. 604/2013 (ďalej len “Nariadenie Dublin III”). Podľa bodu 18 Preambule nariadenia Dublin III:

*(18) V záujme uľahčenia určenia členského štátu zodpovedného za posúdenie žiadosti o medzinárodnú ochranu by sa mal zorganizovať osobný pohovor so žiadateľom. Žiadateľ by preto mal byť čo najskôr po podaní žiadosti o medzinárodnú ochranu informovaný o uplatňovaní tohto nariadenia a o tom, že **v rámci pohovoru má možnosť poskytnúť informácie o prítomnosti rodinných príslušníkov, príbuzných alebo iných osôb blízkych rodine v členských štátoch s cieľom uľahčiť proces určenia zodpovedného členského štátu.***

Podľa článku 5 nariadenia Dublin III:

*(1) Na uľahčenie procesu určovania zodpovedného členského štátu, členský štát, ktorý uskutočňuje tento proces, **vykoná osobný pohovor so žiadateľom. Tento osobný pohovor má zároveň žiadateľovi umožniť správne pochopiť informácie, ktoré sa mu poskytnú podľa článku 4.***

*(2) Osobný pohovor sa uskutoční včas, vždy však **pred prijatím rozhodnutia o odovzdaní žiadateľa do zodpovedného členského štátu podľa článku 26 ods. 1.***

Zároveň, odsek 2 čl. 5 nariadenia Dublin III výslovne upravuje podmienky za akých je možné od vykonania osobného pohovoru upustiť, avšak skutočnosť, že “už bol určený štát zodpovedný za posúdenie žiadosti o udelenie azylu” a “jedná sa len o proces vzatia cudzinca späť do zodpovedného štátu” medzi týmito podmienkami uvedené nie sú.

Okrem toho by sme radi poukázali na jeden zo základných princípov nariadenia Dublin III, podľa má každý členský štát zvrchované právo rozhodnúť sa, že posúdi žiadosť o medzinárodnú ochranu aj tých príslušníkov tretích krajín alebo osôb bez štátnej príslušnosti, u ktorých mu podľa kritérií stanovených v nariadení Dublin III zodpovednosť za posúdenie neprislúcha (viď. čl. 17 ods. 1 nariadenia Dublin III). Považujeme teda za neúčelné aby zákonodarca obmedzil toto zvrchované právo Slovenskej republiky, tým že vylúči povinnosť vykonať s cudzincom vstupný pohovor. Práve počas vstupného pohovoru sú cudzincom predkladané informácie a dôkazy o jeho aktuálnej životnej situácii a postavení, na základe ktorých, poverený zamestnanec rozhoduje o tom, či Slovenská republika využije právo vlastného uváženia a prevezme zodpovednosť za posúdenie jeho žiadosti o medzinárodnú ochranu alebo nie.

Nad rámec toho uvádzame, že za osobný pohovor v zmysle čl. 5 nariadenia Dublin III nie je možné považovať ani zápisnicu o podaní vysvetlenia spísanú príslušníkom policajného zboru pri zaistení cudzinca. Takáto zápisnica kvalitatívne nespĺňa požiadavky kladené na osobný pohovor, je podstatne stručnejšia, príslušník policajného zboru nezisťuje informácie v potrebnom rozsahu a cudzincovi nie je poskytnutý dostatočný priestor na to, aby mohol

uviesť všetky informácie o prítomnosti rodinných príslušníkov, príbuzných alebo iných osôb blízkych rodine v členských štátoch, prípadne predložil dôkazy o zlom zaobchádzaní v inom členskom štáte. Je nevyhnutné, aby bol zodpovedný štát určený až po vykonaní osobného pohovoru, ktorý vykonajú zamestnanci Dublinského strediska MÚ MV SR.

Okrem vypustenia odkazu na ustanovenie § 4 ods. 1 zákona, navrhované znenie ustanovenia § 46a ods. 3 zavádza v konaní o odovzdaní do iného štátu primerane použiť lehotu na rozhodovanie v konaní o azyle ustanovenú v § 20 ods. 1 zákona.

Lehota podľa § 20 ods. 1 je 6 mesiacov, s možnosťou predĺženia až o 9 mesiacov. Nariadenie Dublin III zakotvuje vlastné lehoty pre členské štáty na predloženie dožiadania o prevzatie a dožiadania o prijatie späť, ktorá je podľa čl. 21 nariadenia Dublin III 3 mesiace. V prípade nájdenia zhody odtlačkov v systéme Eurodac je táto lehota 2 mesiace od podania žiadosti o azyl (viď. čl. 23 nariadenia Dublin III), pričom v prípade zaistených osôb, lehota na podanie dožiadania o prevzatie alebo prijatie späť nesmie presiahnuť jeden mesiac od podania žiadosti. Na konanie o odovzdanie do iného členského štátu by mali platiť výlučne lehoty uvedené v nariadení Dublin III. Stanovovať v zákone o azyle lehotu na vydanie rozhodnutia teda nie je účelné.

7. K čl. I, bodu 30 a 31, k navrhovanému zneniu ustanovení § 22 ods. 7 a 8 (ZÁSADNÁ PRIPOMIENKA)

Navrhujeme nasledovné znenie ustanovení § 22 ods. 7 a 8:

(7) Počas pobytu v pobytovom tábore žiadateľ môže navštevovať kurz slovenského jazyka; o kurz zabezpečí ministerstvo. *Konkrétny rozsah, obsah a formu kurzu slovenského jazyka budú stanovené vykonávacím predpisom, ktorý vydá Ministerstvo.*

(8) Ministerstvo zabezpečí žiadateľovi psychologické poradenstvo, sociálne poradenstvo a kurz kultúrnej orientácie na základe jeho individuálnych potrieb. *Konkrétny rozsah a formu sociálneho poradenstva, psychologického poradenstva a kurzu kultúrnej orientácie a spôsob posudzovania individuálnych potrieb budú stanovené vykonávacím predpisom, ktorý vydá Ministerstvo.*

Odôvodnenie: Podobne ako u pripomienky k čl. I, k bodu 43 a 54, k navrhovanému zneniu § 28, navrhované znenie ustanovení § 22 ods. 7 a 8 považujeme za príliš vágne. Kvalitné, intenzívne a systematické jazykové vzdelávanie je však nutné zabezpečiť pre utečencov od začiatku ich pobytu na Slovensku, t.j. vrátane žiadateľov o azyl v azylových zariadeniach. Z pozície žiadateľov o azyl je žiaduce aby títo mali informácie o tom, na čo konkrétne majú právny nárok, avšak z uvedených ustanovení nie je vôbec jasné v akom rozsahu a forme im uvedené služby budú poskytnuté. V snahe zvýšiť právnu istotu žiadateľov o azyl, preto navrhujeme, aby bližší rozsah a forma kurzov slovenského jazyka, ako aj služieb sociálneho poradenstva, psychologického poradenstva a kurzu kultúrnej orientácie boli stanovené vykonávacím predpisom Ministerstva.

Pripomienky nad rámec návrhu:

8. K čl. I, k ustanoveniu § 3 ods. 2 písm. b) (ZÁSADNÁ PRIPOMIENKA)

Navrhujeme doplniť do ustanovenia § 3 ods. 2 písm. B) :

b) ak ide o cudzinca, ktorý žiada o udelenie azylu alebo o poskytnutie doplnkovej ochrany po vstupe na územie Slovenskej republiky, policajný útvar zriadený pri azylovom zariadení *alebo policajný útvar zriadený v tranzitnom priestore medzinárodného letiska*

Odôvodnenie: Navrhujeme rozšíriť okruh policajných útvarov príslušných na prijatie vyhlásenia cudzinca o tom, že žiada o udelenie azylu alebo poskytnutie doplnkovej ochrany na území Slovenskej republiky tak, že policajným útvarom príslušným na prijatie vyhlásenia cudzinca, ktorý žiada o medzinárodnú ochranu po vstupe na územie Slovenskej republiky bude aj policajný útvar v tranzitnom priestore letiska. Uvedená legislatívna zmena by mala praktický dopad predovšetkým pre tých cudzincov, ktorí už majú na území Slovenskej republiky legálny pobyt a rozhodnú sa tu požiadať o medzinárodnú ochranu, prípadne vstúpili na územie Slovenskej republiky v rámci humanitárnej pomoci alebo presídlenia. Za súčasného stavu však môžu predmetné vyhlásenie podať iba na Oddelení azylu PZ v Humennom. Z geografického hľadiska však pre mnohých žiadateľov nemá Oddelenie azylu Humenné výhodnú polohu a znamená to pre nich niekoľko hodinové cestovanie naprieč krajinou. Z tohto dôvodu navrhujeme aby cudzinci, ktorí žiadajú o medzinárodnú ochranu až po vstupe na územie mohli tak urobiť aj v tranzitných priestoroch medzinárodných letísk v Bratislave, Košiciach a Poprade.

K uvedenému dodávame, že v členských krajinách EÚ je okruh orgánov verejnej moci príslušných na prijatie žiadosti o medzinárodnú ochranu podstatne širší. Napríklad, v prípade Českej republiky je cudzinec podľa § 3a ods. 1 zákona č. 325/1999 Sb., o azylu a o zmene zákona č. 283/1991 Sb., o Policii České republiky, ve znění pozdějších předpisů, oprávněný podat žádost o udelení mezinárodní ochrany, okrem iného na:

a) policii

- 1. na hraničním přechodu, nejde-li o cizince předávaného podle mezinárodní smlouvy nebo předpisu Evropské unie,*
- 2. v přijímacím středisku,*
- 3. na odboru cizinecké policie krajského ředitelství policie (dále jen "útvar policie") za podmínky, že se dostavil dobrovolně, nebo*
- 4. v zařízení pro zajištění cizinců v případě cizince tam zajištěného, s výjimkou cizince zajištěného za účelem jeho předání nebo průvozu podle mezinárodní smlouvy sjednané s jinými členskými státy Evropské unie přede dnem 13. ledna 2009 nebo přímo použitelného předpisu Evropské unie, anebo*

Je nutné podotknúť, že citovaná právna úprava pritom vôbec nerozlišuje, či sa jedná o cudzinca, ktorý žiada o medzinárodnú ochranu pri vstupe na územie Slovenskej republiky, po vstupe na územie Slovenskej republiky, cudzinca, ktorý sa letecky prepraví na územie Slovenskej republiky alebo cudzinca umiestneného v zariadení pre cudzincov.